

Statistika

(MD360P03Z, MD360P03U)
ak. rok 2007/2008

Karel Zvára

karel.zvara@mff.cuni.cz
<http://www.karlin.mff.cuni.cz/~zvara>

(naposledy upraveno 18. prosince 2007)

příklad: předvolební průzkum

zprávy TV XY	strana		celkem
	A	B	
sledoval	11	4	15
nesledoval	6	9	15
celkem	17	13	30

zprávy TV XY	strana		celkem
	A	B	
sledoval	73 %	27 %	100 %
nesledoval	40 %	60 %	100 %
celkem	57 %	43 %	100 %

zprávy TV XY	strana		celkem
	A	B	
sledoval	65 %	31 %	50 %
nesledoval	35 %	69 %	50 %
celkem	100 %	100 %	100 %

- ▶ 30 voličů bylo dotázáno, které ze dvou stran dají přednost
- ▶ souvisí odpovědi se sledováním večerních zpráv na dané TV stanici?
- ▶ znamená něco nestejně zastoupení příznivců stran u těch, kteří sledovali?
- ▶ znamenají něco nestejně podíly těch, kteří sledovali mezi příznivci dvou stran?

příklad: předvolební průzkum

zprávy TV XY	strana		celkem
	A	B	
sledoval	11	4	15
nesledoval	6	9	15
celkem	17	13	30

zprávy TV XY	strana		celkem
	A	B	
sledoval	73 %	27 %	100 %
nesledoval	40 %	60 %	100 %
celkem	57 %	43 %	100 %

zprávy TV XY	strana		celkem
	A	B	
sledoval	65 %	31 %	50 %
nesledoval	35 %	69 %	50 %
celkem	100 %	100 %	100 %

- ▶ 30 voličů bylo dotázáno, které ze dvou stran dají přednost
- ▶ souvisí odpovědi se sledováním večerních zpráv na dané TV stanici?
- ▶ znamená něco nestejně zastoupení příznivců stran u těch, kteří sledovali?
- ▶ znamenají něco nestejně podíly těch, kteří sledovali mezi příznivci dvou stran?

příklad: předvolební průzkum

zprávy TV XY	strana		celkem
	A	B	
sledoval	11	4	15
nesledoval	6	9	15
celkem	17	13	30

zprávy TV XY	strana		celkem
	A	B	
sledoval	73 %	27 %	100 %
nesledoval	40 %	60 %	100 %
celkem	57 %	43 %	100 %

zprávy TV XY	strana		celkem
	A	B	
sledoval	65 %	31 %	50 %
nesledoval	35 %	69 %	50 %
celkem	100 %	100 %	100 %

- ▶ 30 voličů bylo dotázáno, které ze dvou stran dají přednost
- ▶ souvisí odpovědi se sledováním večerních zpráv na dané TV stanici?
- ▶ znamená něco nestejné zastoupení příznivců stran u těch, kteří sledovali?
- ▶ znamenají něco nestejné podíly těch, kteří sledovali mezi příznivci dvou stran?

příklad: předvolební průzkum

zprávy TV XY	strana		celkem
	A	B	
sledoval	11	4	15
nesledoval	6	9	15
celkem	17	13	30

zprávy TV XY	strana		celkem
	A	B	
sledoval	73 %	27 %	100 %
nesledoval	40 %	60 %	100 %
celkem	57 %	43 %	100 %

zprávy TV XY	strana		celkem
	A	B	
sledoval	65 %	31 %	50 %
nesledoval	35 %	69 %	50 %
celkem	100 %	100 %	100 %

- ▶ 30 voličů bylo dotázáno, které ze dvou stran dají přednost
- ▶ souvisí odpovědi se sledováním večerních zpráv na dané TV stanici?
- ▶ znamená něco nestejné zastoupení příznivců stran u těch, kteří sledovali?
- ▶ znamenají něco nestejné podíly těch, kteří sledovali mezi příznivci dvou stran?

test nezávislosti kvalitativních znaků

- ▶ vyšetřujeme **současně** dva znaky v nominálním měřítku u n nezávislých statistických jednotek
- ▶ n_{ij} je počet jednotek, kde je současně i -tá hodnota prvního znaku a j -tá hodnota druhého znaku
- ▶ celkem je i -tá hodnota prvního znaku u $n_{i\bullet} = \sum_j n_{ij}$ jednotek, j -tá hodnota druhého znaku u $n_{\bullet j} = \sum_i n_{ij}$ jednotek
- ▶ kdyby byly znaky nezávislé, byl by pro každou hodnotu jednoho znaku poměr mezi četnostmi hodnot druhého znaku podobný, proto očekávané četnosti jsou $o_{ij} = \frac{n_{i\bullet} n_{\bullet j}}{n}$ (podmíněné psti stejné)
- ▶ výpočet χ^2 a jeho hodnocení stejné jako u homogenity

test nezávislosti kvalitativních znaků

- ▶ vyšetřujeme **současně** dva znaky v nominálním měřítku u n nezávislých statistických jednotek
- ▶ n_{ij} je počet jednotek, kde je současně i -tá hodnota prvního znaku a j -tá hodnota druhého znaku
- ▶ celkem je i -tá hodnota prvního znaku u $n_{i\bullet} = \sum_j n_{ij}$ jednotek, j -tá hodnota druhého znaku u $n_{\bullet j} = \sum_i n_{ij}$ jednotek
- ▶ kdyby byly znaky nezávislé, byl by pro každou hodnotu jednoho znaku poměr mezi četnostmi hodnot druhého znaku podobný, proto očekávané četnosti jsou $o_{ij} = \frac{n_{i\bullet} n_{\bullet j}}{n}$ (podmíněné psti stejné)
- ▶ výpočet χ^2 a jeho hodnocení stejné jako u homogenity

test nezávislosti kvalitativních znaků

- ▶ vyšetřujeme **současně** dva znaky v nominálním měřítku u n nezávislých statistických jednotek
- ▶ n_{ij} je počet jednotek, kde je současně i -tá hodnota prvního znaku a j -tá hodnota druhého znaku
- ▶ celkem je i -tá hodnota prvního znaku u $n_{i\bullet} = \sum_j n_{ij}$ jednotek, j -tá hodnota druhého znaku u $n_{\bullet j} = \sum_i n_{ij}$ jednotek
- ▶ kdyby byly znaky nezávislé, byl by pro každou hodnotu jednoho znaku poměr mezi četnostmi hodnot druhého znaku podobný, proto očekávané četnosti jsou $o_{ij} = \frac{n_{i\bullet} n_{\bullet j}}{n}$ (podmíněné psti stejné)
- ▶ výpočet χ^2 a jeho hodnocení stejné jako u homogenity

test nezávislosti kvalitativních znaků

- ▶ vyšetřujeme **současně** dva znaky v nominálním měřítku u n nezávislých statistických jednotek
- ▶ n_{ij} je počet jednotek, kde je současně i -tá hodnota prvního znaku a j -tá hodnota druhého znaku
- ▶ celkem je i -tá hodnota prvního znaku u $n_{i\bullet} = \sum_j n_{ij}$ jednotek, j -tá hodnota druhého znaku u $n_{\bullet j} = \sum_i n_{ij}$ jednotek
- ▶ kdyby byly znaky nezávislé, byl by pro každou hodnotu jednoho znaku poměr mezi četnostmi hodnot druhého znaku podobný, proto očekávané četnosti jsou $o_{ij} = \frac{n_{i\bullet} n_{\bullet j}}{n}$ (podmíněné psti stejné)
- ▶ výpočet χ^2 a jeho hodnocení stejné jako u homogenity

test nezávislosti kvalitativních znaků

- ▶ vyšetřujeme **současně** dva znaky v nominálním měřítku u n nezávislých statistických jednotek
- ▶ n_{ij} je počet jednotek, kde je současně i -tá hodnota prvního znaku a j -tá hodnota druhého znaku
- ▶ celkem je i -tá hodnota prvního znaku u $n_{i\bullet} = \sum_j n_{ij}$ jednotek, j -tá hodnota druhého znaku u $n_{\bullet j} = \sum_i n_{ij}$ jednotek
- ▶ kdyby byly znaky nezávislé, byl by pro každou hodnotu jednoho znaku poměr mezi četnostmi hodnot druhého znaku podobný, proto očekávané četnosti jsou $o_{ij} = \frac{n_{i\bullet} n_{\bullet j}}{n}$ (podmíněné psti stejné)
- ▶ výpočet χ^2 a jeho hodnocení stejné jako u homogenity

příklad: souvisí plánované těhotenství se vzděláním?

vzdělání	plánované		celkem	vzdělání	plánované		celkem
	ne	ano			ne	ano	
základní	20	14	34	základní	58,8 %	42,1 %	100 %
střední	16	31	47	střední	34,0 %	66,0 %	100 %
VŠ	5	13	18	VŠ	27,8 %	72,2 %	100 %
celkem	41	58	99	celkem	41,4 %	58,6 %	100 %

- ▶ je souvislost mezi odpověďmi o plánovaném těhotenství a vzděláním matek?
- ▶ kdyby byly znaky nezávislé, byly by podmíněné pravděpodobnosti pro jednotlivá vzdělání stejné, tedy jejich odhady by byly podobné
- ▶ test vlastně porovnává procenta u jednotlivých vzdělání
- ▶ chí-kvadrát test porovnává skutečně zjištěné četnosti s tím, jaké četnosti bychom v průměru očekávali, kdyby platila nulová hypotéza

příklad: souvisí plánované těhotenství se vzděláním?

vzdělání	plánované		celkem	vzdělání	plánované		celkem
	ne	ano			ne	ano	
základní	20	14	34	základní	58,8 %	42,1 %	100 %
střední	16	31	47	střední	34,0 %	66,0 %	100 %
VŠ	5	13	18	VŠ	27,8 %	72,2 %	100 %
celkem	41	58	99	celkem	41,4 %	58,6 %	100 %

- ▶ je souvislost mezi odpověďmi o plánovaném těhotenství a vzděláním matek?
- ▶ kdyby byly znaky nezávislé, byly by podmíněné pravděpodobnosti pro jednotlivá vzdělání stejné, tedy jejich odhady by byly podobné
- ▶ test vlastně porovnává procenta u jednotlivých vzdělání
- ▶ chí-kvadrát test porovnává skutečně zjištěné četnosti s tím, jaké četnosti bychom v průměru očekávali, kdyby platila nulová hypotéza

příklad: souvisí plánované těhotenství se vzděláním?

vzdělání	plánované		celkem	vzdělání	plánované		celkem
	ne	ano			ne	ano	
základní	20	14	34	základní	58,8 %	42,1 %	100 %
střední	16	31	47	střední	34,0 %	66,0 %	100 %
VŠ	5	13	18	VŠ	27,8 %	72,2 %	100 %
celkem	41	58	99	celkem	41,4 %	58,6 %	100 %

- ▶ je souvislost mezi odpověďmi o plánovaném těhotenství a vzděláním matek?
- ▶ kdyby byly znaky nezávislé, byly by podmíněné pravděpodobnosti pro jednotlivá vzdělání stejné, tedy jejich odhady by byly podobné
- ▶ test vlastně porovnává procenta u jednotlivých vzdělání
- ▶ chí-kvadrát test porovnává skutečně zjištěné četnosti s tím, jaké četnosti bychom v průměru očekávali, kdyby platila nulová hypotéza

příklad: souvisí plánované těhotenství se vzděláním?

vzdělání	plánované		celkem	vzdělání	plánované		celkem
	ne	ano			ne	ano	
základní	20	14	34	základní	58,8 %	42,1 %	100 %
střední	16	31	47	střední	34,0 %	66,0 %	100 %
VŠ	5	13	18	VŠ	27,8 %	72,2 %	100 %
celkem	41	58	99	celkem	41,4 %	58,6 %	100 %

- ▶ je souvislost mezi odpověďmi o plánovaném těhotenství a vzděláním matek?
- ▶ kdyby byly znaky nezávislé, byly by podmíněné pravděpodobnosti pro jednotlivá vzdělání stejné, tedy jejich odhady by byly podobné
- ▶ test vlastně porovnává procenta u jednotlivých vzdělání
- ▶ chí-kvadrát test porovnává skutečně zjištěné četnosti s tím, jaké četnosti bychom v průměru očekávali, kdyby platila nulová hypotéza

příklad: plánovaná těhotenství

skutečné četnosti (očekávané četnosti)

vzdělání	plánované		celkem
	ne	ano	
základní	20 (14,08)	14 (19,92)	34
střední	16 (19,46)	31 (27,54)	47
VŠ	5 (7,46)	13 (10,54)	18
celkem	41	58	99

- ▶ odhad pravděpodobnosti, že má matka základní vzdělání:

$$\hat{P}(\text{vzdel} = \text{zakladni}) = 34/99$$

- ▶ odhad pravděpodobnosti, že jde o plánované těhotenství:

$$\hat{P}(\text{tehot} = \text{plan}) = 58/99$$

- ▶ **jsou-li** vzdělání a plánovanost **nezávislé**, pak

$$P((\text{vzdel} = \text{zakladni}) \cap (\text{tehot} = \text{plan}))$$

$$= P(\text{vzdel} = \text{zakladni}) \cdot P(\text{tehot} = \text{plan}) \doteq (34/99) \cdot (58/99)$$

- ▶ očekávaný počet matek se základním vzděláním a plánovaným těhotenstvím (**za platnosti nulové hypotézy**) odhadneme:

$$99 \cdot (34/99) \cdot (58/99) = 34 \cdot 58/99 \doteq 19,92$$

příklad: plánovaná těhotenství

skutečné četnosti (očekávané četnosti)

vzdělání	plánované		celkem
	ne	ano	
základní	20 (14,08)	14 (19,92)	34
střední	16 (19,46)	31 (27,54)	47
VŠ	5 (7,46)	13 (10,54)	18
celkem	41	58	99

- ▶ odhad pravděpodobnosti, že má matka základní vzdělání:

$$\hat{P}(\text{vzdel} = \text{zakladni}) = 34/99$$

- ▶ odhad pravděpodobnosti, že jde o plánované těhotenství:

$$\hat{P}(\text{tehot} = \text{plan}) = 58/99$$

- ▶ jsou-li vzdělání a plánovanost **nezávislé**, pak

$$P((\text{vzdel} = \text{zakladni}) \cap (\text{tehot} = \text{plan}))$$

$$= P(\text{vzdel} = \text{zakladni}) \cdot P(\text{tehot} = \text{plan}) \doteq (34/99) \cdot (58/99)$$

- ▶ očekávaný počet matek se základním vzděláním a plánovaným těhotenstvím (**za platnosti nulové hypotézy**) odhadneme:

$$99 \cdot (34/99) \cdot (58/99) = 34 \cdot 58/99 \doteq 19,92$$

příklad: plánovaná těhotenství

skutečné četnosti (očekávané četnosti)

vzdělání	plánované		celkem
	ne	ano	
základní	20 (14,08)	14 (19,92)	34
střední	16 (19,46)	31 (27,54)	47
VŠ	5 (7,46)	13 (10,54)	18
celkem	41	58	99

- ▶ odhad pravděpodobnosti, že má matka základní vzdělání:
 $\hat{P}(\text{vzdel} = \text{zakladni}) = 34/99$
- ▶ odhad pravděpodobnosti, že jde o plánované těhotenství:
 $\hat{P}(\text{tehot} = \text{plan}) = 58/99$
- ▶ **jsou-li** vzdělání a plánovanost **nezávislé**, pak
 $P((\text{vzdel} = \text{zakladni}) \cap (\text{tehot} = \text{plan}))$
 $= P(\text{vzdel} = \text{zakladni}) \cdot P(\text{tehot} = \text{plan}) \doteq (34/99) \cdot (58/99)$
- ▶ očekávaný počet matek se základním vzděláním a plánovaným těhotenstvím (za platnosti nulové hypotézy) odhadneme:
 $99 \cdot (34/99) \cdot (58/99) = 34 \cdot 58/99 \doteq 19,92$

příklad: plánovaná těhotenství

skutečné četnosti (očekávané četnosti)

vzdělání	plánované		celkem
	ne	ano	
základní	20 (14,08)	14 (19,92)	34
střední	16 (19,46)	31 (27,54)	47
VŠ	5 (7,46)	13 (10,54)	18
celkem	41	58	99

- ▶ odhad pravděpodobnosti, že má matka základní vzdělání:

$$\hat{P}(\text{vzdel} = \text{zakladni}) = 34/99$$

- ▶ odhad pravděpodobnosti, že jde o plánované těhotenství:

$$\hat{P}(\text{tehot} = \text{plan}) = 58/99$$

- ▶ **jsou-li** vzdělání a plánovanost **nezávislé**, pak

$$P((\text{vzdel} = \text{zakladni}) \cap (\text{tehot} = \text{plan}))$$

$$= P(\text{vzdel} = \text{zakladni}) \cdot P(\text{tehot} = \text{plan}) \doteq (34/99) \cdot (58/99)$$

- ▶ očekávaný počet matek se základním vzděláním a plánovaným těhotenstvím (**za platnosti nulové hypotézy**) odhadneme:

$$99 \cdot (34/99) \cdot (58/99) = 34 \cdot 58/99 \doteq 19,92$$

příklad: plánovaná těhotenství

skutečné četnosti (očekávané četnosti)

vzdělání	plánované		celkem
	ne	ano	
základní	20 (14,08)	14 (19,92)	34
střední	16 (19,46)	31 (27,54)	47
VŠ	5 (7,46)	13 (10,54)	18
celkem	41	58	99

$$\chi^2 = \frac{(20 - 14,08)^2}{14,08} + \frac{(14 - 19,92)^2}{19,92} + \frac{(16 - 19,46)^2}{19,46} + \frac{(31 - 27,54)^2}{27,54} + \frac{(5 - 7,46)^2}{7,46} + \frac{(13 - 10,54)^2}{10,54} = 6,68$$

příklad: souvisí plánované těhotenství se vzděláním?

- u každé matky zjišťovány dva znaky: dosažené vzdělání, zda těhotenství plánováno

vzdělání	základní	střední	VŠ	celkem
neplánováno	20 (14,1)	16 (19,5)	5 (7,5)	41
plánováno	14 (19,9)	31 (27,5)	13 (10,5)	58
celkem	34	47	18	99

- kdyby nebyla závislost, u každého vzdělání by bylo stejné procento plánovaných těhotenství, totiž $58/99=58,6\%$
 - u zákl. vzdělání $x/34 = 58/99$ tedy $x = 34 \cdot 58/99 = 19,9$
 - u středního vzdělání $x/47 = 58/99$ tedy $x = 47 \cdot 58/99 = 27,5$
 - u vysokoškolaček $x/18 = 58/99$ tedy $x = 18 \cdot 58/99 = 10,5$
- všechny očekávané četnosti jsou dostatečně velké

$$\chi^2 = 6,68 > 5,99 = \chi_2^2(0,05), \quad p = 3,5\%$$

příklad: souvisí plánované těhotenství se vzděláním?

- u každé matky zjišťovány dva znaky: dosažené vzdělání, zda těhotenství plánováno

vzdělání	základní	střední	VŠ	celkem
neplánováno	20 (14,1)	16 (19,5)	5 (7,5)	41
plánováno	14 (19,9)	31 (27,5)	13 (10,5)	58
celkem	34	47	18	99

- kdyby nebyla závislost, u každého vzdělání by bylo stejné procento plánovaných těhotenství, totiž $58/99=58,6\%$
 - u zákl. vzdělání $x/34 = 58/99$ tedy $x = 34 \cdot 58/99 = 19,9$
 - u středního vzdělání $x/47 = 58/99$ tedy $x = 47 \cdot 58/99 = 27,5$
 - u vysokošolaček $x/18 = 58/99$ tedy $x = 18 \cdot 58/99 = 10,5$
- všechny očekávané četnosti jsou dostatečně velké

$$\chi^2 = 6,68 > 5,99 = \chi_2^2(0,05), \quad p = 3,5\%$$

příklad: souvisí plánované těhotenství se vzděláním?

- u každé matky zjišťovány dva znaky: dosažené vzdělání, zda těhotenství plánováno

vzdělání	základní	střední	VŠ	celkem
neplánováno	20 (14,1)	16 (19,5)	5 (7,5)	41
plánováno	14 (19,9)	31 (27,5)	13 (10,5)	58
celkem	34	47	18	99

- kdyby nebyla závislost, u každého vzdělání by bylo stejné procento plánovaných těhotenství, totiž $58/99=58,6\%$
 - u zákl. vzdělání $x/34 = 58/99$ tedy $x = 34 \cdot 58/99 = 19,9$
 - u středního vzdělání $x/47 = 58/99$ tedy $x = 47 \cdot 58/99 = 27,5$
 - u vysokošolaček $x/18 = 58/99$ tedy $x = 18 \cdot 58/99 = 10,5$
- všechny očekávané četnosti jsou dostatečně velké

$$\chi^2 = 6,68 > 5,99 = \chi_2^2(0,05), \quad p = 3,5\%$$

příklad: souvisí plánované těhotenství se vzděláním?

- u každé matky zjišťovány dva znaky: dosažené vzdělání, zda těhotenství plánováno

vzdělání	základní	střední	VŠ	celkem
neplánováno	20 (14,1)	16 (19,5)	5 (7,5)	41
plánováno	14 (19,9)	31 (27,5)	13 (10,5)	58
celkem	34	47	18	99

- kdyby nebyla závislost, u každého vzdělání by bylo stejné procento plánovaných těhotenství, totiž $58/99=58,6\%$
 - u zákl. vzdělání $x/34 = 58/99$ tedy $x = 34 \cdot 58/99 = 19,9$
 - u středního vzdělání $x/47 = 58/99$ tedy $x = 47 \cdot 58/99 = 27,5$
 - u vysokošolaček $x/18 = 58/99$ tedy $x = 18 \cdot 58/99 = 10,5$
- všechny očekávané četnosti jsou dostatečně velké

$$\chi^2 = 6,68 > 5,99 = \chi_2^2(0,05), \quad p = 3,5\%$$

příklad: souvisí plánované těhotenství se vzděláním?

- u každé matky zjišťovány dva znaky: dosažené vzdělání, zda těhotenství plánováno

vzdělání	základní	střední	VŠ	celkem
neplánováno	20 (14,1)	16 (19,5)	5 (7,5)	41
plánováno	14 (19,9)	31 (27,5)	13 (10,5)	58
celkem	34	47	18	99

- kdyby nebyla závislost, u každého vzdělání by bylo stejné procento plánovaných těhotenství, totiž $58/99=58,6\%$
 - u zákl. vzdělání $x/34 = 58/99$ tedy $x = 34 \cdot 58/99 = 19,9$
 - u středního vzdělání $x/47 = 58/99$ tedy $x = 47 \cdot 58/99 = 27,5$
 - u vysokošolaček $x/18 = 58/99$ tedy $x = 18 \cdot 58/99 = 10,5$
- všechny očekávané četnosti jsou dostatečně velké

$$\chi^2 = 6,68 > 5,99 = \chi_2^2(0,05), \quad p = 3,5\%$$

příklad: souvisí plánované těhotenství se vzděláním?

- u každé matky zjišťovány dva znaky: dosažené vzdělání, zda těhotenství plánováno

vzdělání	základní	střední	VŠ	celkem
neplánováno	20 (14,1)	16 (19,5)	5 (7,5)	41
plánováno	14 (19,9)	31 (27,5)	13 (10,5)	58
celkem	34	47	18	99

- kdyby nebyla závislost, u každého vzdělání by bylo stejné procento plánovaných těhotenství, totiž $58/99=58,6\%$
 - u zákl. vzdělání $x/34 = 58/99$ tedy $x = 34 \cdot 58/99 = 19,9$
 - u středního vzdělání $x/47 = 58/99$ tedy $x = 47 \cdot 58/99 = 27,5$
 - u vysokošolaček $x/18 = 58/99$ tedy $x = 18 \cdot 58/99 = 10,5$
- všechny očekávané četnosti jsou dostatečně velké

$$\chi^2 = 6,68 > 5,99 = \chi_2^2(0,05), \quad p = 3,5\%$$

příklad: vzdělání snoubenců

ženich	nevěsta			celkem
	základní	střední	VŠ	
základní	24	12	3	39
střední	7	24	3	34
VŠ	3	9	15	27
celkem	34	45	21	100

- ▶ u 100 náhodně vybraných snoubenců bylo zjištěno vzdělání (základní = základní nebo neúplné střední)
- ▶ lze považovat vzdělání snoubenců za nezávislá?
- ▶ jsou četnosti dost velké?
- ▶ nejmenší očekávané četnost (při nezávislosti):
 $27 \cdot 21 / 100 = 5,67$

příklad: vzdělání snoubenců

ženich	nevěsta			celkem
	základní	střední	VŠ	
základní	24	12	3	39
střední	7	24	3	34
VŠ	3	9	15	27
celkem	34	45	21	100

- ▶ u 100 náhodně vybraných snoubenců bylo zjištěno vzdělání (základní = základní nebo neúplné střední)
- ▶ lze považovat vzdělání snoubenců za nezávislá?
- ▶ jsou četnosti dost velké?
- ▶ nejmenší očekávané četnost (při nezávislosti):
 $27 \cdot 21 / 100 = 5,67$

příklad: vzdělání snoubenců

ženich	nevěsta			celkem
	základní	střední	VŠ	
základní	24	12	3	39
střední	7	24	3	34
VŠ	3	9	15	27
celkem	34	45	21	100

- ▶ u 100 náhodně vybraných snoubenců bylo zjištěno vzdělání (základní = základní nebo neúplné střední)
- ▶ lze považovat vzdělání snoubenců za nezávislá?
- ▶ jsou četnosti dost velké?
- ▶ nejmenší očekávané četnost (při nezávislosti):
 $27 \cdot 21 / 100 = 5,67$

příklad: vzdělání snoubenců

ženich	nevěsta			celkem
	základní	střední	VŠ	
základní	24	12	3	39
střední	7	24	3	34
VŠ	3	9	15	27
celkem	34	45	21	100

- ▶ u 100 náhodně vybraných snoubenců bylo zjištěno vzdělání (základní = základní nebo neúplné střední)
- ▶ lze považovat vzdělání snoubenců za nezávislá?
- ▶ jsou četnosti dost velké?
- ▶ nejmenší očekávané četnost (při nezávislosti):
 $27 \cdot 21 / 100 = 5,67$

příklad: vzdělání snoubenců

ženich	nevěsta			celkem
	základní	střední	VŠ	
základní	24 (13,2)	12 (17,6)	3 (8,2)	39
střední	7 (11,6)	24 (15,3)	3 (7,1)	34
VŠ	3 (9,2)	9 (12,2)	15 (5,7)	27
celkem	34	45	21	100

- ▶ $\chi^2 = 43,2 > \chi_4^2(0,05) = 9,5$, $p < 0,1$ %
- ▶ na 5 % hladině jsme prokázali závislost
- ▶ vzdělání snoubenců nelze považovat za nezávislá
- ▶ četnosti na diagonále jsou větší, než očekáváme za nezávislosti
- ▶ četnosti daleko od diagonály (velký rozdíl ve vzdělání) jsou menší, než očekáváme za nezávislosti

příklad: vzdělání snoubenců

ženich	nevěsta			celkem
	základní	střední	VŠ	
základní	24 (13,2)	12 (17,6)	3 (8,2)	39
střední	7 (11,6)	24 (15,3)	3 (7,1)	34
VŠ	3 (9,2)	9 (12,2)	15 (5,7)	27
celkem	34	45	21	100

- ▶ $\chi^2 = 43,2 > \chi_4^2(0,05) = 9,5$, $p < 0,1$ %
- ▶ na 5 % hladině jsme prokázali závislost
- ▶ vzdělání snoubenců nelze považovat za nezávislá
- ▶ četnosti na diagonále jsou větší, než očekáváme za nezávislosti
- ▶ četnosti daleko od diagonály (velký rozdíl ve vzdělání) jsou menší, než očekáváme za nezávislosti

příklad: vzdělání snoubenců

ženich	nevěsta			celkem
	základní	střední	VŠ	
základní	24 (13,2)	12 (17,6)	3 (8,2)	39
střední	7 (11,6)	24 (15,3)	3 (7,1)	34
VŠ	3 (9,2)	9 (12,2)	15 (5,7)	27
celkem	34	45	21	100

- ▶ $\chi^2 = 43,2 > \chi_4^2(0,05) = 9,5$, $p < 0,1$ %
- ▶ na 5 % hladině jsme prokázali závislost
- ▶ vzdělání snoubenců nelze považovat za nezávislá
- ▶ četnosti na diagonále jsou větší, než očekáváme za nezávislosti
- ▶ četnosti daleko od diagonály (velký rozdíl ve vzdělání) jsou menší, než očekáváme za nezávislosti

příklad: vzdělání snoubenců

ženich	nevěsta			celkem
	základní	střední	VŠ	
základní	24 (13,2)	12 (17,6)	3 (8,2)	39
střední	7 (11,6)	24 (15,3)	3 (7,1)	34
VŠ	3 (9,2)	9 (12,2)	15 (5,7)	27
celkem	34	45	21	100

- ▶ $\chi^2 = 43,2 > \chi_4^2(0,05) = 9,5$, $p < 0,1$ %
- ▶ na 5 % hladině jsme prokázali závislost
- ▶ vzdělání snoubenců nelze považovat za nezávislá
- ▶ četnosti na diagonále jsou větší, než očekáváme za nezávislosti
- ▶ četnosti daleko od diagonály (velký rozdíl ve vzdělání) jsou menší, než očekáváme za nezávislosti

příklad: vzdělání snoubenců

ženich	nevěsta			celkem
	základní	střední	VŠ	
základní	24 (13,2)	12 (17,6)	3 (8,2)	39
střední	7 (11,6)	24 (15,3)	3 (7,1)	34
VŠ	3 (9,2)	9 (12,2)	15 (5,7)	27
celkem	34	45	21	100

- ▶ $\chi^2 = 43,2 > \chi_4^2(0,05) = 9,5$, $p < 0,1$ %
- ▶ na 5 % hladině jsme prokázali závislost
- ▶ vzdělání snoubenců nelze považovat za nezávislá
- ▶ četnosti na diagonále jsou větší, než očekáváme za nezávislosti
- ▶ četnosti daleko od diagonály (velký rozdíl ve vzdělání) jsou menší, než očekáváme za nezávislosti

čtyřpolní tabulka

speciální případ kontingenční tabulky

a	b	$a + b$
c	d	$c + d$
$a + c$	$b + d$	n

- ▶ **sílu závislosti** lze měřit ϕ -koeficientem [phi coefficient] (čtyřpolní korelační koeficient)

$$\phi = \frac{ad - bc}{\sqrt{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)}}$$

- ▶ ϕ je (jako každý korelační koeficient) mezi -1 a 1

▶ pro	11	4	15	vyjde
	6	9	15	
	17	13	30	

$$\phi = \frac{11 \cdot 9 - 4 \cdot 6}{\sqrt{15 \cdot 15 \cdot 17 \cdot 13}} = 0,34$$

čtyřpolní tabulka

speciální případ kontingenční tabulky

a	b	$a + b$
c	d	$c + d$
$a + c$	$b + d$	n

- ▶ **sílu závislosti** lze měřit ϕ -koeficientem [phi coefficient] (čtyřpolní korelační koeficient)

$$\phi = \frac{ad - bc}{\sqrt{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)}}$$

- ▶ ϕ je (jako každý korelační koeficient) mezi -1 a 1

▶ pro	11	4	15	vyjde
	6	9	15	
	17	13	30	

$$\phi = \frac{11 \cdot 9 - 4 \cdot 6}{\sqrt{15 \cdot 15 \cdot 17 \cdot 13}} = 0,34$$

čtyřpolní tabulka

speciální případ kontingenční tabulky

a	b	$a + b$
c	d	$c + d$
$a + c$	$b + d$	n

- ▶ **sílu závislosti** lze měřit ϕ -koeficientem [phi coefficient] (čtyřpolní korelační koeficient)

$$\phi = \frac{ad - bc}{\sqrt{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)}}$$

- ▶ ϕ je (jako každý korelační koeficient) mezi -1 a 1

▶ pro	11	4	15	vyjde
	6	9	15	
	17	13	30	

$$\phi = \frac{11 \cdot 9 - 4 \cdot 6}{\sqrt{15 \cdot 15 \cdot 17 \cdot 13}} = 0,34$$

čtyřpolní tabulka

speciální případ kontingenční tabulky

a	b	$a + b$
c	d	$c + d$
$a + c$	$b + d$	n

- ▶ **sílu závislosti** lze měřit ϕ -koeficientem [phi coefficient] (čtyřpolní korelační koeficient)

$$\phi = \frac{ad - bc}{\sqrt{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)}}$$

- ▶ ϕ je (jako každý korelační koeficient) mezi -1 a 1

▶ pro	11	4	15	vyjde
	6	9	15	
	17	13	30	

$$\phi = \frac{11 \cdot 9 - 4 \cdot 6}{\sqrt{15 \cdot 15 \cdot 17 \cdot 13}} = 0,34$$

příklad: předvolební průzkum

- ▶ $\phi > 0$ znamená, že četnosti na hlavní diagonále (indexy 1,1 a 2,2) převládají nad četnostmi na vedlejší diagonále (indexy 1,2 a 2,1)

- ▶ v našem příkladu

TV XY	strana		celkem
	A	B	
sledoval	11	4	15
nesledoval	6	9	15
celkem	17	13	30

vychází $\phi = 0,34 > 0$

(tedy kladné), protože je $11 \cdot 9 > 6 \cdot 4$

příklad: předvolební průzkum

- ▶ $\phi > 0$ znamená, že četnosti na hlavní diagonále (indexy 1,1 a 2,2) převládají nad četnostmi na vedlejší diagonále (indexy 1,2 a 2,1)

TV XY	strana		celkem
	A	B	
sledoval	11	4	15
nesledoval	6	9	15
celkem	17	13	30

- ▶ v našem příkladu

vychází $\phi = 0,34 > 0$

(tedy kladné), protože je $11 \cdot 9 > 6 \cdot 4$

čtyřpolní tabulka – prokazování závislosti

- ▶ chí-kvadrát porovnávající teoretické a očekávané četnosti lze upravit na tvar

$$\chi^2 = \frac{n(ad - bc)^2}{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)} = n \cdot \phi^2$$

- ▶ nezávislost se na hladině α zamítá, je-li $\chi^2 \geq \chi_1^2(\alpha)$
- ▶ příklad (předvolební průzkum)

$$\chi^2 = \frac{30 \cdot (11 \cdot 9 - 4 \cdot 6)^2}{15 \cdot 15 \cdot 17 \cdot 13} = 3,39 = 30 \cdot 0,34^2$$

- ▶ závislost jsme na 5% hladině neprokázali, neboť

$$3,39 < 3,84 = \chi_1^2(0,05), \quad p = 6,5 \%$$

čtyřpolní tabulka – prokazování závislosti

- ▶ chí-kvadrát porovnávající teoretické a očekávané četnosti lze upravit na tvar

$$\chi^2 = \frac{n(ad - bc)^2}{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)} = n \cdot \phi^2$$

- ▶ nezávislost se na hladině α zamítá, je-li $\chi^2 \geq \chi_1^2(\alpha)$
- ▶ příklad (předvolební průzkum)

$$\chi^2 = \frac{30 \cdot (11 \cdot 9 - 4 \cdot 6)^2}{15 \cdot 15 \cdot 17 \cdot 13} = 3,39 = 30 \cdot 0,34^2$$

- ▶ závislost jsme na 5% hladině neprokázali, neboť

$$3,39 < 3,84 = \chi_1^2(0,05), \quad p = 6,5 \%$$

čtyřpolní tabulka – prokazování závislosti

- ▶ chí-kvadrát porovnávající teoretické a očekávané četnosti lze upravit na tvar

$$\chi^2 = \frac{n(ad - bc)^2}{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)} = n \cdot \phi^2$$

- ▶ nezávislost se na hladině α zamítá, je-li $\chi^2 \geq \chi_1^2(\alpha)$
- ▶ příklad (předvolební průzkum)

$$\chi^2 = \frac{30 \cdot (11 \cdot 9 - 4 \cdot 6)^2}{15 \cdot 15 \cdot 17 \cdot 13} = 3,39 = 30 \cdot 0,34^2$$

- ▶ závislost jsme na 5% hladině neprokázali, neboť

$$3,39 < 3,84 = \chi_1^2(0,05), \quad p = 6,5 \%$$

čtyřpolní tabulka – prokazování závislosti

- ▶ chí-kvadrát porovnávající teoretické a očekávané četnosti lze upravit na tvar

$$\chi^2 = \frac{n(ad - bc)^2}{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)} = n \cdot \phi^2$$

- ▶ nezávislost se na hladině α zamítá, je-li $\chi^2 \geq \chi_1^2(\alpha)$
- ▶ příklad (předvolební průzkum)

$$\chi^2 = \frac{30 \cdot (11 \cdot 9 - 4 \cdot 6)^2}{15 \cdot 15 \cdot 17 \cdot 13} = 3,39 = 30 \cdot 0,34^2$$

- ▶ závislost jsme na 5% hladině neprokázali, neboť

$$3,39 < 3,84 = \chi_1^2(0,05), \quad p = 6,5 \%$$

malé očekávané četnosti ve čtyřpolní tabulce

- ▶ stále je třeba, aby byly očekávané četnosti dost velké (≥ 5)
- ▶ **Yatesova korekce** umožní rozhodnutí i při menších četnostech tím, že zmenší čitatele

$$\chi_{\text{Yates}}^2 = \frac{n(|ad - bc| - n/2)^2}{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)}$$

- ▶ nezávislost se zamítá, je-li opět $\chi_{\text{Yates}}^2 \geq \chi_1^2(\alpha)$
- ▶ **Fisherův exaktní test** počítá přímo p -hodnotu

malé očekávané četnosti ve čtyřpolní tabulce

- ▶ stále je třeba, aby byly očekávané četnosti dost velké (≥ 5)
- ▶ **Yatesova korekce** umožní rozhodnutí i při menších četnostech tím, že zmenší čitatele

$$\chi_{\text{Yates}}^2 = \frac{n(|ad - bc| - n/2)^2}{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)}$$

- ▶ nezávislost se zamítá, je-li opět $\chi_{\text{Yates}}^2 \geq \chi_1^2(\alpha)$
- ▶ **Fisherův exaktní test** počítá přímo p -hodnotu

malé očekávané četnosti ve čtyřpolní tabulce

- ▶ stále je třeba, aby byly očekávané četnosti dost velké (≥ 5)
- ▶ **Yatesova korekce** umožní rozhodnutí i při menších četnostech tím, že zmenší čitatele

$$\chi_{\text{Yates}}^2 = \frac{n(|ad - bc| - n/2)^2}{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)}$$

- ▶ nezávislost se zamítá, je-li opět $\chi_{\text{Yates}}^2 \geq \chi_1^2(\alpha)$
- ▶ Fisherův exaktní test počítá přímo p -hodnotu

malé očekávané četnosti ve čtyřpolní tabulce

- ▶ stále je třeba, aby byly očekávané četnosti dost velké (≥ 5)
- ▶ **Yatesova korekce** umožní rozhodnutí i při menších četnostech tím, že zmenší čitatele

$$\chi_{\text{Yates}}^2 = \frac{n(|ad - bc| - n/2)^2}{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)}$$

- ▶ nezávislost se zamítá, je-li opět $\chi_{\text{Yates}}^2 \geq \chi_1^2(\alpha)$
- ▶ **Fisherův exaktní test** počítá přímo p -hodnotu

příklad: souvislost délky kojení a plánování těhotenství

těhot.	Praha a venkov			venkov		
	neplán	plán.	celkem	neplán.	plán.	celkem
ve 24. t. nekojí	35	36	71	13	9	22
ve 24. t. kojí	6	22	28	1	6	7
celkem	41	58	99	14	15	29

- ▶ bez ohledu na místo: $\chi^2 = 6,43$, $p = 1,1 \%$,
 $\chi^2_{Yates} = 5,33$, $p = 2,1 \%$ (nejm. četnost $41 \cdot 28/99 = 11,6$)
 Fisherův exaktní test: $p = 1,3 \%$
- ▶ venkov: $\chi^2 = 4,27$, $p = 3,9 \%$,
 $\chi^2_{Yates} = 2,66$, $p = 10,3 \%$ (nejm. četnost $14 \cdot 7/29 = 3,4$)
 Fisherův exaktní test: $p = 8,0 \%$

příklad: souvislost délky kojení a plánování těhotenství

těhot.	Praha a venkov			venkov		
	neplán	plán.	celkem	neplán.	plán.	celkem
ve 24. t. nekojí	35	36	71	13	9	22
ve 24. t. kojí	6	22	28	1	6	7
celkem	41	58	99	14	15	29

- ▶ bez ohledu na místo: $\chi^2 = 6,43$, $p = 1,1 \%$,
 $\chi^2_{\text{Yates}} = 5,33$, $p = 2,1 \%$ (nejm. četnost $41 \cdot 28/99 = 11,6$)
 Fisherův exaktní test: $p = 1,3 \%$
- ▶ venkov: $\chi^2 = 4,27$, $p = 3,9 \%$,
 $\chi^2_{\text{Yates}} = 2,66$, $p = 10,3 \%$ (nejm. četnost $14 \cdot 7/29 = 3,4$)
 Fisherův exaktní test: $p = 8,0 \%$

Simpsonův paradox

dílčí tabulky mohou ukazovat na závislost jiného směru, než jejich součet

venkov	A	B	celkem
sledoval	34	5	39
nesledoval	28	2	30
celkem	62	7	69

město	A	B	celkem
sledoval	4	29	33
nesledoval	6	35	42
celkem	10	64	74

$$\phi_{\text{venkov}} = -0,10$$

$$\phi_{\text{město}} = -0,04$$

celkem	A	B	celkem
sledoval	38	34	72
nesledoval	34	37	71
celkem	72	71	143

$$\phi_{\text{celkem}} = 0,05$$

- ▶ po spojení dvou tabulek se záporným ϕ -koeficientem vyšla tabulka s kladným ϕ -koeficientem

závislost mezi nula-jedničkovým a kvantitativním znakem

- ▶ dva nezávislé výběry, např. hoši X_1, \dots, X_{n_0} a dívky $X_{n_0+1}, \dots, X_{n_0+n_1}$, vždy normální rozdělení jako pro dvouvýběrový t-test
- ▶ otázka: jak silně souvisí sledovaná vlastnost a pohlaví?
- ▶ označme pohlaví formálně $Y_i = 0$ pro chlapce a $Y_i = 1$ pro děvčata
- ▶ korelační koeficient $r_{X,Y}$ mezi těmito veličinami se dá zapsat také jako

$$r_{\text{bis}} = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_0}{S} \sqrt{\frac{n_0 n_1}{n(n-1)}}$$

- ▶ S je směrodatná odchylka spočítaná bez ohledu na pohlaví, $n = n_0 + n_1$ je celkový počet měření v obou výběrech
- ▶ r_{bis} **bodově-biseriální korelační koeficient**

závislost mezi nula-jedničkovým a kvantitativním znakem

- ▶ dva nezávislé výběry, např. hoši X_1, \dots, X_{n_0} a dívky $X_{n_0+1}, \dots, X_{n_0+n_1}$, vždy normální rozdělení jako pro dvouvýběrový t-test
- ▶ otázka: jak silně souvisí sledovaná vlastnost a pohlaví?
- ▶ označme pohlaví formálně $Y_i = 0$ pro chlapce a $Y_i = 1$ pro děvčata
- ▶ korelační koeficient $r_{X,Y}$ mezi těmito veličinami se dá zapsat také jako

$$r_{\text{bis}} = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_0}{S} \sqrt{\frac{n_0 n_1}{n(n-1)}}$$

- ▶ S je směrodatná odchylka spočítaná bez ohledu na pohlaví, $n = n_0 + n_1$ je celkový počet měření v obou výběrech
- ▶ r_{bis} **bodově-biseriální korelační koeficient**

závislost mezi nula-jedničkovým a kvantitativním znakem

- ▶ dva nezávislé výběry, např. hoši X_1, \dots, X_{n_0} a dívky $X_{n_0+1}, \dots, X_{n_0+n_1}$, vždy normální rozdělení jako pro dvouvýběrový t-test
- ▶ otázka: jak silně souvisí sledovaná vlastnost a pohlaví?
- ▶ označme pohlaví formálně $Y_i = 0$ pro chlapce a $Y_i = 1$ pro děvčata
- ▶ korelační koeficient $r_{X,Y}$ mezi těmito veličinami se dá zapsat také jako

$$r_{\text{bis}} = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_0}{S} \sqrt{\frac{n_0 n_1}{n(n-1)}}$$

- ▶ S je směrodatná odchylka spočítaná bez ohledu na pohlaví, $n = n_0 + n_1$ je celkový počet měření v obou výběrech
- ▶ r_{bis} **bodově-biseriální korelační koeficient**

závislost mezi nula-jedničkovým a kvantitativním znakem

- ▶ dva nezávislé výběry, např. hoši X_1, \dots, X_{n_0} a dívky $X_{n_0+1}, \dots, X_{n_0+n_1}$, vždy normální rozdělení jako pro dvouvýběrový t-test
- ▶ otázka: jak silně souvisí sledovaná vlastnost a pohlaví?
- ▶ označme pohlaví formálně $Y_i = 0$ pro chlapce a $Y_i = 1$ pro děvčata
- ▶ korelační koeficient $r_{X,Y}$ mezi těmito veličinami se dá zapsat také jako

$$r_{\text{bis}} = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_0}{S} \sqrt{\frac{n_0 n_1}{n(n-1)}}$$

- ▶ S je směrodatná odchylka spočítaná bez ohledu na pohlaví, $n = n_0 + n_1$ je celkový počet měření v obou výběrech
- ▶ r_{bis} **bodově-biseriální korelační koeficient**

závislost mezi nula-jedničkovým a kvantitativním znakem

- ▶ dva nezávislé výběry, např. hoši X_1, \dots, X_{n_0} a dívky $X_{n_0+1}, \dots, X_{n_0+n_1}$, vždy normální rozdělení jako pro dvouvýběrový t-test
- ▶ otázka: jak silně souvisí sledovaná vlastnost a pohlaví?
- ▶ označme pohlaví formálně $Y_i = 0$ pro chlapce a $Y_i = 1$ pro děvčata
- ▶ korelační koeficient $r_{X,Y}$ mezi těmito veličinami se dá zapsat také jako

$$r_{\text{bis}} = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_0}{S} \sqrt{\frac{n_0 n_1}{n(n-1)}}$$

- ▶ S je směrodatná odchylka spočítaná bez ohledu na pohlaví, $n = n_0 + n_1$ je celkový počet měření v obou výběrech
- ▶ r_{bis} **bodově-biseriální korelační koeficient**

závislost mezi nula-jedničkovým a kvantitativním znakem

- ▶ dva nezávislé výběry, např. hoši X_1, \dots, X_{n_0} a dívky $X_{n_0+1}, \dots, X_{n_0+n_1}$, vždy normální rozdělení jako pro dvouvýběrový t-test
- ▶ otázka: jak silně souvisí sledovaná vlastnost a pohlaví?
- ▶ označme pohlaví formálně $Y_i = 0$ pro chlapce a $Y_i = 1$ pro děvčata
- ▶ korelační koeficient $r_{X,Y}$ mezi těmito veličinami se dá zapsat také jako

$$r_{\text{bis}} = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_0}{S} \sqrt{\frac{n_0 n_1}{n(n-1)}}$$

- ▶ S je směrodatná odchylka spočítaná bez ohledu na pohlaví, $n = n_0 + n_1$ je celkový počet měření v obou výběrech
- ▶ r_{bis} **bodově-biseriální korelační koeficient**

příklad: výška desetiletých

- ▶ stejná data jako dvouvýběrový test (data ze str. 170)

- ▶ $\bar{X}_0 = 139,13, \quad n_0 = 15$

- ▶ $\bar{X}_1 = 140,83, \quad n_1 = 12$

- ▶ $S^2 = 38,18, \quad S = 6,18$

$$r_{\text{bis}} = \frac{140,83 - 139,13}{6,18} \sqrt{\frac{15 \cdot 12}{15 + 12}} = 0,493$$

- ▶ H_0 : nezávislost
- ▶ má-li X normální rozdělení, lze použít stejný test, jako u korelačního koeficientu; je to ekvivalentní dvouvýběrovému t -testu (při stejných populačních rozptylech)

příklad: výška desetiletých

- ▶ stejná data jako dvouvýběrový test (data ze str. 170)

- ▶ $\bar{X}_0 = 139,13, \quad n_0 = 15$

- ▶ $\bar{X}_1 = 140,83, \quad n_1 = 12$

- ▶ $S^2 = 38,18, \quad S = 6,18$

$$r_{\text{bis}} = \frac{140,83 - 139,13}{6,18} \sqrt{\frac{15 \cdot 12}{15 + 12}} = 0,493$$

- ▶ H_0 : nezávislost
- ▶ má-li X normální rozdělení, lze použít stejný test, jako u korelačního koeficientu; je to ekvivalentní dvouvýběrovému t -testu (při stejných populačních rozptylech)

příklad: výška desetiletých

- ▶ stejná data jako dvouvýběrový test (data ze str. 170)

- ▶ $\bar{X}_0 = 139,13, \quad n_0 = 15$

- ▶ $\bar{X}_1 = 140,83, \quad n_1 = 12$

- ▶ $S^2 = 38,18, \quad S = 6,18$

$$r_{\text{bis}} = \frac{140,83 - 139,13}{6,18} \sqrt{\frac{15 \cdot 12}{15 + 12}} = 0,493$$

- ▶ H_0 : nezávislost
- ▶ má-li X normální rozdělení, lze použít stejný test, jako u korelačního koeficientu; je to ekvivalentní dvouvýběrovému t -testu (při stejných populačních rozptylech)

příklad: výška desetiletých

- ▶ stejná data jako dvouvýběrový test (data ze str. 170)

- ▶ $\bar{X}_0 = 139,13, \quad n_0 = 15$

- ▶ $\bar{X}_1 = 140,83, \quad n_1 = 12$

- ▶ $S^2 = 38,18, \quad S = 6,18$

$$r_{\text{bis}} = \frac{140,83 - 139,13}{6,18} \sqrt{\frac{15 \cdot 12}{15 + 12}} = 0,493$$

- ▶ H_0 : nezávislost
- ▶ má-li X normální rozdělení, lze použít stejný test, jako u korelačního koeficientu; je to ekvivalentní dvouvýběrovému t -testu (při stejných populačních rozptylech)

příklad: výška desetiletých

- ▶ stejná data jako dvouvýběrový test (data ze str. 170)

- ▶ $\bar{X}_0 = 139,13, \quad n_0 = 15$

- ▶ $\bar{X}_1 = 140,83, \quad n_1 = 12$

- ▶ $S^2 = 38,18, \quad S = 6,18$

$$r_{\text{bis}} = \frac{140,83 - 139,13}{6,18} \sqrt{\frac{15 \cdot 12}{15 + 12}} = 0,493$$

- ▶ H_0 : nezávislost
- ▶ má-li X normální rozdělení, lze použít stejný test, jako u korelačního koeficientu; je to ekvivalentní dvouvýběrovému t -testu (při stejných populačních rozptylech)

příklad: výška desetiletých

- ▶ stejná data jako dvouvýběrový test (data ze str. 170)

- ▶ $\bar{X}_0 = 139,13, \quad n_0 = 15$

- ▶ $\bar{X}_1 = 140,83, \quad n_1 = 12$

- ▶ $S^2 = 38,18, \quad S = 6,18$

$$r_{\text{bis}} = \frac{140,83 - 139,13}{6,18} \sqrt{\frac{15 \cdot 12}{15 + 12}} = 0,493$$

- ▶ H_0 : nezávislost
- ▶ má-li X normální rozdělení, lze použít stejný test, jako u korelačního koeficientu; je to ekvivalentní dvouvýběrovému t -testu (při stejných populačních rozptylech)

příklad: výška desetiletých

- ▶ stejná data jako dvouvýběrový test (data ze str. 170)

- ▶ $\bar{X}_0 = 139,13, \quad n_0 = 15$

- ▶ $\bar{X}_1 = 140,83, \quad n_1 = 12$

- ▶ $S^2 = 38,18, \quad S = 6,18$

$$r_{\text{bis}} = \frac{140,83 - 139,13}{6,18} \sqrt{\frac{15 \cdot 12}{15 + 12}} = 0,493$$

- ▶ H_0 : nezávislost
- ▶ má-li X normální rozdělení, lze použít stejný test, jako u korelačního koeficientu; je to ekvivalentní dvouvýběrovému t -testu (při stejných populačních rozptylech)

přehled korelačních koeficientů

- ▶ základním je (momentový) Pearsonův

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \sqrt{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}$$

- ▶ když místo hodnot x_i, y_i dosadíme jejich pořadí R_i, Q_i , dostaneme (pořadový) Spearmanův korelační koeficient

$$r_S = 1 - \frac{6}{n(n^2 - 1)} \sum_{i=1}^n (R_i - Q_i)^2$$

- ▶ je-li jedna z veličin nula-jedničková, vyjde biseriální korelační koeficient r_{bis}
- ▶ jsou-li obě veličiny nula-jedničkové, dostaneme ϕ -koeficient (čtyřpolní korelační koeficient)

přehled korelačních koeficientů

- ▶ základním je (momentový) Pearsonův

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \sqrt{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}$$

- ▶ když místo hodnot x_i, y_i dosadíme jejich pořadí R_i, Q_i , dostaneme (pořadový) Spearmanův korelační koeficient

$$r_S = 1 - \frac{6}{n(n^2 - 1)} \sum_{i=1}^n (R_i - Q_i)^2$$

- ▶ je-li jedna z veličin nula-jedničková, vyjde biseriální korelační koeficient r_{bis}
- ▶ jsou-li obě veličiny nula-jedničkové, dostaneme ϕ -koeficient (čtyřpolní korelační koeficient)

přehled korelačních koeficientů

- ▶ základním je (momentový) Pearsonův

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \sqrt{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}$$

- ▶ když místo hodnot x_i, y_i dosadíme jejich pořadí R_i, Q_i , dostaneme (pořadový) Spearmanův korelační koeficient

$$r_S = 1 - \frac{6}{n(n^2 - 1)} \sum_{i=1}^n (R_i - Q_i)^2$$

- ▶ je-li jedna z veličin nula-jedničková, vyjde biseriální korelační koeficient r_{bis}
- ▶ jsou-li obě veličiny nula-jedničkové, dostaneme ϕ -koeficient (čtyřpolní korelační koeficient)

přehled korelačních koeficientů

- ▶ základním je (momentový) Pearsonův

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \sqrt{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}$$

- ▶ když místo hodnot x_i, y_i dosadíme jejich pořadí R_i, Q_i , dostaneme (pořadový) Spearmanův korelační koeficient

$$r_S = 1 - \frac{6}{n(n^2 - 1)} \sum_{i=1}^n (R_i - Q_i)^2$$

- ▶ je-li jedna z veličin nula-jedničková, vyjde biseriální korelační koeficient r_{bis}
- ▶ jsou-li obě veličiny nula-jedničkové, dostaneme ϕ -koeficient (čtyřpolní korelační koeficient)

přehled testů o populačních mírách polohy

rozdělení	normální	spojité
populační parametr (o čem je hypotéza)	populační průměr	populační medián
jeden výběr	jednovýběrový t -test	znaménkový Wilcoxon
výběr dvojic	párový t -test	znaménkový Wilcoxon
dva nezávislé výběry	dvouvýběrový t -test	Mann-Whitney